

6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANLAM BİLGİSİNDEKİ BAŞARI DURUMLARINI ETKİLEYEN DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ: RİZE ÖRNEĞİ

Fadime Yiğit
Ortaalan Ortaokulu, Trabzon, Türkiye
fadimecanak@gmail.com

Özet

Araştırmada, ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinin anlam bilgisi konularındaki başarı durumlarına etki eden değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ana dili öğretiminde “anlam bilgisi” nin önemi, ilgili literatürden ve 6-8. Sınıf ilköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu’ndan hareketle açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma için 2010- 2011 eğitim-öğretim yılının bahar yarısında Rize ili Güneysu ilçesi İMKB ilköğretim Okulundaki 50 adet 6. sınıf öğrencisine “Kişisel Bilgi Anketi” ve anlam bilgisi konularıyla ilgili “Türkçe Testi” uygulanmıştır. Çalışmada tarama (survey) yöntemi kullanılmış ve veriler SPSS v.17 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, cinsiyet, Türkçe dersi not ortalaması ve bir yılda okunan kitap sayısı değişkenlerine göre öğrencilerin anlam bilgisindeki başarıları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin en sık okudukları yayın türü, sözlük kullanma durumları ve öğrendiği atasözü, deyim ve özdeyişleri kompozisyon yazarken veya günlük yaşamda kullanma durumu değişkenlerine göre anlam bilgisi başarıları arasında anlamlı fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Türkçe öğretim programı, anlam bilgisi, başarı durumu.

INVESTIGATION OF THE VARIABLES THAT INFLUENCE SUCCESS IN SEMANTICS OF 6TH GRADES STUDENTS: SAMPLE OF RİZE

Abstract

This study aimed to find out the effect of different variables on the success level of 6th graders on the subject matters of semantics. The importance of the semantics in teaching mother tongue is explained from relevant literature and from 6-8 grades Turkish course program and also from guidebook. This study took place in spring semester of 2010-2011 education year in Rize Güneysu İMKB primary school. The sample of the study was constituted by 50 sixth grade students. To collect needed data a personal information questionnaire and a Turkish test about semantic matters were administered. Survey method was used. The data was analyzed with SPSS v.17 software. Questionnaire administered, and the test was evaluated based on the independent variables used in the study, and the findings obtained were interpreted. In the light of the data obtained, the students’ success was found to be statistically significant based on some variables.

Key words: Turkish teaching program, semantic, level of success

GİRİŞ

İnsanoğlunun varoluşundan bu yana gelişerek devam eden “dil” olgusu, “insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemi”dir (Banguoğlu, 2007: 9). Görüldüğü üzere dilin temel amacı, bir anlam iletmektir. Gerek dilin kullanım amacı gerekse araştırmamızın konusu gereği “anlam” kavramını açıklamak yararlı olacaktır.

Anlam, Türk Dil Kurumu tarafından “Bir kelimededen, bir sözden, bir davranış veya olgudan anlaşılan şey, bunların hatırlattığı düşünce veya nesne, mana, fehva” (Anlam, 2010) olarak tanımlanmaktadır. Vardar ‘a göre ise anlam “Dildeki bir birimin aktardığı ya da uyandırdığı kavram, tasarım, düşünce, içerik”tir (2002: 18) . Söz konusu

birim; bir sözcük, sözcük grubu, cümle veya paragraf olabilir. Ancak yapılan tanımlarda “anlam” kavramının temelinde sözcüğün yer aldığı görülmektedir. Korkmaz ise “Anlam, sözcüğün söz içindeki diğer öğelerle bağlantılı olarak zihinde yarattığı kavramlardan her biridir” (Korkmaz, 1992: 8) diyerek sözcüğün tek başına değil, diğer öğelerle birlikte asıl anlamını bulduğunu savunur.

Anlam kavramı açıklandıktan sonra bununla ilgilenen bilim dalı olan anlam bilimini de açıklamak gerekmektedir. Anlam bilimi “Dili anlam açısından inceleyen bilim dalı, semantik” (Anlam bilimi, 2010)’tir. Dil biliminin bir kolu olan anlam bilimi; sözcüklerin yanı sıra sözcük öbeklerinin ve **cümlelerin** anlamını inceler.

Anlam bilim felsefi (mantıksal) ve dil bilimsel olmak üzere iki farklı açıdan ele alınabilir. Felsefi (mantıksal) yaklaşım, göstergeler ya da sözcükler ile bunların göndermeleri arasındaki bağlantıya ağırlık verir ve adlandırma, düz anlam, yan anlam, doğruluk gibi özellikleri inceler. Dil bilimsel yaklaşım ise, zaman içinde anlam değişiklikleri ile dilin yapısı, düşünce ve anlam arasındaki karşılıklı bağlantı gibi konular üstünde durur (Anlambilim, 2010). Araştırma, konusu açısından anlam bilimindeki felsefi (mantıksal) yaklaşım ile yakından ilgilidir.

Anlam bilgisi ise dil bilgisinin bir kolu olup sözcükleri; anlamları, anlam özellikleri, anlam olayları bakımından inceler (Sağır, 2002). Anlamın temel birimi sözcük olduğundan gerek anlam bilimi gerekse anlam bilgisi sözcük bilimi ile sıkı bir ilişki içindedir. Anlam, dil içi bağlantılarla birlikte bağlam ve durum tarafından belirlenmektedir (Vardar, 2002). Guiraud’un (1999:34) da dediği gibi “Her sözcük bağlamıyla sıkı sıkıya ilişkilidir ve anlamını ondan alır”. Kelimeler cümlede sözlükteki veya ilk akla gelen anlamları dışında kullanılabilirler. Bu durum ise anlamın çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu gösterir.

Bir metinde veya cümlede temel, yan, mecaz anlamda kullanılan sözcüklerle mübalağa, kinaye, tezat, teşbih gibi söz sanatları yapılarak anlatım güçlendirilebilir. Bu kullanımdan bilinçli olarak yararlanacak birey ise ana dili bilgisine ve sevgisine ulaşmış kişidir (İnce,2006). Bireyin anlama ve yorumlama becerisinin gelişmiş olması kelimelerin değişik ilişkiler zinciri içinde kazandığı anlamları kavramasıyla ilgilidir. Kelimelerin anlamını kavramak ise kelimelere anlam yükleme şekillerini bilmeyi gerektirir (Akçataş, 2002).

İlköğretimde bu becerileri kazandırma amacı taşıyan formal yapı ise Türkçe dersidir. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın amacı öğrencilerin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmalarınıdır. Bu yüzden Türkçe dersi; anlama, yorumlama, iletişim kurma becerisini geliştirmeyi hedefler (MEB, 2006). Söz konusu amaçlara ulaşmak içinse anlam bilgisi konuları temel teşkil etmektedir.

2006 yılında MEB tarafından yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda anlam bilgisi konuları ile ilgili kazanımlar şöyledir:

6, 7, 8. SINIFLAR TEMEL DİL BECERİSİ: DİNLEME/İZLEME AMAÇ VE KAZANIMLAR

1. Dinlenen/izlenen anlama ve çözümlenme

1. Dinlenen/izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.

2. Söz varlığını zenginleştirme

1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbirleriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.

1. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
3. Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

6, 7, 8. SINIFLAR TEMEL DİL BECERİSİ: KONUŞMA AMAÇ VE KAZANIMLAR

1. Hazırlıklı konuşmalar yapma

1. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.

2. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.

6, 7, 8. SINIFLAR TEMEL DİL BECERİSİ: OKUMA AMAÇ VE KAZANIMLAR

1. Okuduğu metni anlama ve çözümleme

1. Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2. **Söz varlığını zenginleştirme**
  1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
  2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
  3. Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
  4. Okuduklarından hareketle öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

6, 7, 8. SINIFLAR TEMEL DİL BECERİSİ: YAZMA AMAÇ VE KAZANIMLAR

1. Planlı yazma

1. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.

2. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.

Bunların yanı sıra SBS ilköğretim 6. sınıf Türkçe müfredatında sözcükte anlam bilgisi konusu şu alt başlıklardan oluşmaktadır: çok anlamlılık, gerçek anlam, mecaz anlam, yan anlam, terim anlam, somut anlam, soyut anlam, eş anlamlılık, karşıt anlamlılık, sestelik, ikileme, deyim (SBS, 2010). 6.sınıf 2008 SBS'de 19 Türkçe sorusunun içinde 15 tane anlam sorusu -4 soru sözcükte anlam, 3 soru cümlede anlam, 8 soru paragrafta anlam olmak üzere- bulunmaktadır. 2009 6.sınıf SBS'nin Türkçe sorularını incelediğimizde anlam ile ilgili kazanımları ölçmek amacıyla hazırlanan soruların 13 adet -4 soru sözcükte anlam, 3 soru cümlede anlam, 6 soru paragrafta anlam olduğu görülmektedir. Yapılan son iki SBS'de de Türkçe sorularının % 68,4'lük bölümünü anlam konuları oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Sadece anlam bilgisi konularının SBS'deki yüzdesi ise %21'dir. Gerek Türkiye genelinde yapılan sınavlarda gerekse Türkçe öğretim programında bu denli önemsenen konu, öğrencilerin Türkçe dersinde ve kişiler arası ilişkilerde başarılı olmasını büyük ölçüde etkileyecektir. Çünkü anlam bilgisi konuları ilköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki tüm öğrenme alanlarıyla (okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi) dolaylı ya da doğrudan etkileşim halindedir. Ancak ülke genelinde yapılan sınavlarda -OKS, SBS, ÖSS, LYS, YGS vb.- öğrencilerin bu konulardaki başarı düzeylerinin farklı olduğu bilinmektedir. Bu araştırmada, anlam bilgisi konularındaki başarıyı etkileyen değişkenler incelenmiştir. Anlam bilgisinde "başarılı olma" durumuna engel teşkil eden değişkenlerin belirlenmesi ve bu değişkenlerin anlam bilgisindeki başarıyı artıracak konuma getirilmesine yol göstermesi bakımından bu araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte konuyla ilgili yapılabilecek diğer çalışmalara örnek olabileceğine inanılmaktadır.

"İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin anlam bilgisi konularındaki başarı durumlarına birtakım değişkenlerin etkisi var mıdır?" ana probleminden hareketle aşağıdaki alt problemler üzerinde araştırma yapılmıştır:

1. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri ile anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında fark var mıdır?
2. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi notu ile anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında fark var mıdır?
3. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin bir yılda okudukları kitap sayısı ile anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında fark var mıdır?
4. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin en sık okudukları yayın türleri ile anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında fark var mıdır?
5. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıkları ile anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında fark var mıdır?
6. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin öğrendiği atasözü, deyim ve özdeyişleri kompozisyon yazarken veya günlük yaşamlarında kullanma durumları ile anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında fark var mıdır?

Araştırmada,

- Seçilen örneklemin evreni temsil edici nitelikte olduğu,
- Öğrencilerin kişisel bilgi anketine verdikleri cevapların samimi ve yansız olduğu,

- Uygulanan Türkçe testinin 6. sınıf öğrencilerinin anlam bilgisine yönelik kazanımlarını ölçme bakımından yeterli olduğu varsayılmaktadır.

Yapılan çalışmada birtakım sınırlılıklar bulunmaktadır:

- Geniş kapsamlı bir konu olan “anlam bilgisi” üzerine yapılan bu çalışma, veri toplama süreci de dahil olmak üzere iki ay içinde gerçekleştirilmiştir.
- Araştırma zamanının kısıtlı olmasından ötürü çalışmanın örneklemini, Rize ili Güneysu İMKB İlköğretim Okulundaki 6.sınıf öğrencilerinden 50 tanesiyle sınırlı tutulmuştur.
- Araştırmanın verileri 6. Sınıf öğrencilerine uygulanan kişisel bilgi anketi ve 25 soruluk çoktan seçmeli Türkçe testi ile sınırlıdır.
- Öğrencilerin anlam bilgisi konusundaki başarısı, öğrencilerin başarı testine verdikleri cevapların puanları ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu çalışmada tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir.” (Karasar, 2006: 77). Bu çalışmada ise ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin anlam bilgisi konularındaki başarı durumlarını hangi değişkenlerin etkilediği betimlenmek istenmiştir. Öğrencinin cinsiyeti; Türkçe ders notu; kitap okuma sıklığı; en sık okuduğu yayın türü; sözlük kullanma durumu; atasözü, deyim ve özdeyişlerden yararlanma durumu değişkenleri incelenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2010- 2011 eğitim öğretim yılının bahar yarısında Rize ili Güneysu ilçesi İMKB İlköğretim Okulunda öğrenim gören 6. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2010- 2011 eğitim öğretim yılında aynı okulda öğrenim gören 50 adet 6. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Araştırmada bağımsız değişkenlerin öğrencilerin anlam bilgisi konularındaki başarılarını etkileyebilecek değişkenlerin düzeyini belirlemek amacıyla “Kişisel Bilgi Anketi” kullanılmıştır. Anket, bu alanda yapılan benzer çalışmalardan (Sabak, 2007; Çam, 2006; İşcan, 2009; Kaya, 2006) yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Öğrencilerin anlam bilgisi konularındaki başarı durumunu tespit etmek için ise başarı testi kullanılmıştır. Bu test, 2000- 2007 yılları arasında yapılan OKS’deki ve 2008- 2009 6. sınıf SBS’deki anlam bilgisine yönelik kazanımları ölçen sorulardan oluşturulmuştur. 25 adet çoktan seçmeli sorudan oluşan Türkçe testinde her soru 4 puan değerinde olup öğrencilerin testteki başarısı 100 puan üzerinden değerlendirilmiştir.

Verilerin toplanması sürecinde öğrencilere öncelikle kişisel bilgi anketi verilmiştir. Anket doldurulduktan hemen sonra 25 dakika süre verilerek Türkçe testi uygulanmıştır. Her öğrenciden kişisel bilgi anketi ve Türkçe testi birlikte toplanmış olup bu işlemler araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, her alt problem için ayrı ayrı açılmış başlıkların altında sayısal verilerle desteklenen tablolar halinde sunulmuştur. Araştırma verileri yorumlanırken t testi, tek yönlü varyans analizi, aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinden yararlanılmıştır. Bu analizler SPSS v.17 paket programı ile yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya konu olan alt problemlerin her biri hakkında toplanan verilere yer verilmiştir.

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Tablo 1: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Aritmetik ortalama	Standart Sapma	Önem Değeri	T
Kız	26	41,85	18,460	,018	2,446
Erkek	24	30,00	15,514		

Tablo 1 incelendiğinde önem değeri 0.05 'ten küçük olduğundan cinsiyete göre öğrencilerin anlam bilgisindeki başarı durumları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Anlam bilgisi başarısını ölçmek amacıyla hazırlanan çoktan seçmeli testteki başarı puanlarının aritmetik ortalamasına bakıldığında kız öğrencilerin 41,85 puan fark ile erkek öğrencilerden daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar kız öğrencilerin anlam bilgisi konularıyla ilgili çoktan seçmeli sınavda daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur.

Öğrencilerin Türkçe Dersi Not Ortalamalarına Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Tablo 2: Öğrencilerin Türkçe Dersi Not Ortalamalarına Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Türkçe Ders Notu	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	En Düşük	En Yüksek	Önem Değeri
1	1	16,00	.	16	16	,000
2	12	22,00	6,928	8	28	
3	14	34,00	9,381	12	52	
4	12	29,67	8,261	16	44	
5	11	63,27	13,835	28	76	
Toplam	50	36,16	17,961	8	76	

Önem değeri ,000(p<0.05) çıktığından 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi not ortalamasına göre anlam bilgisi konularına ilişkin çoktan seçmeli sınav başarıları arasında fark olduğu görülmektedir. Uygulanan sınavda 76 puanla en yüksek notu alan öğrencilerin Türkçe dersi notunun 5 olan öğrenciler kategorisinde olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra Türkçe dersi notu 5 olan öğrencilerin Türkçe testinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması (63,27) da diğerlerine göre oldukça yüksek çıkmıştır. Sonuç olarak yılsonu notu daha yüksek olan öğrenciler anlam bilgisi konularıyla ilgili çoktan seçmeli sınavda daha başarılı olmuşlardır.

Öğrencilerin Bir Yılda Okudukları Kitap Sayısına Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Tablo 3: Öğrencilerin Bir Yılda Okudukları Kitap Sayısına Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

	Kareler toplamı	S.d	Kareler ortalaması	Varyans değeri	Önem Değeri
Grup içi	10348,344	10	1034,834	7,394	,000
Grup dışı	5458,376	39	139,958		
Total	15806,720	49			

Tabloda görüldüğü üzere önem değeri 0,05'den küçük olduğu için öğrencilerin okudukları kitap sayısı anlam bilgisi konularındaki başarıları açısından anlamlı bulunmuştur. Böylece 6. sınıf öğrencilerinin anlam bilgisi konularındaki başarı durumlarının bir yılda okudukları kitap sayısına göre farklı olduğu görülmüştür.

Tablo 4 incelendiğinde ise anlam bilgisi konularına ilişkin uygulanan çoktan seçmeli testte, bir yılda okuduğu kitap sayısı 45'in üstünde olan öğrencilerin okuduğu kitap sayısı daha az olan öğrencilerden daha başarılı

oldukları görülmektedir. Bir yılda okudukları ortalama kitap sayısı 10 olan öğrencilerin başarı puanlarının aritmetik ortalaması, daha fazla kitap okuyanlara göre düşüktür. Ayrıca uygulanan sınavda en yüksek puanı alan öğrencilerin yılda en az 45 kitap okudukları, en düşük puan alan öğrencinin ise yılda ortalama 10 kitap okuduğu görülmektedir.

Kitap Sayısı	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	En Düşük	En Yüksek
10	4	16,00	8,641	8	28
12	1	28,00	.	28	28
15	2	30,00	2,828	28	32
18	1	40,00	.	40	40
19	1	28,00	.	28	28
20	11	25,09	5,394	16	36
25	10	30,00	10,371	12	44
30	12	42,67	17,084	20	76
40	5	55,20	13,682	32	68
45	1	76,00	.	76	76
50	2	74,00	2,828	72	76
Total	50	36,16	17,961	8	76

Tablo 4: Öğrencilerin Bir Yılda Okudukları Kitap Sayısına Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Öğrencilerinin En Sık Okudukları Yayın Türlerine Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Tablo 5’de en çok okudukları yayın türüne göre 6. sınıf öğrencilerinin anlam bilgisi konularındaki çoktan seçmeli sınav başarılarının aritmetik ortalama değerleri ve Tablo 6’da tek yönlü varyans analizi değerleri verilmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerinin En Sık Okudukları Yayın Türlerine Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Yayın Türü	Kişi Sayısı	Arit. ort.	En düşük puan	En yüksek puan
Dergi-Gazete	20	38,6	16	76
Roman	15	43,12	20	76
Hikaye	27	37,037	12	76
Çizgi Roman	15	31,13	8	76
Şiir	10	34,4	16	60
Diğer	6	34,6	12	60

Güneysu İMKB İlköğretim Okulu 6. Sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada öğrencilerin dergi-gazete, roman, hikâye, çizgi roman, şiir veya diğer yayın türlerini daha sık okuyor olmalarının anlam bilgisindeki başarılarını yüksek düzeyde etkilemediği sonucu elde edilmiştir. Ancak başarı puanlarının aritmetik ortalamaları incelendiğinde roman türünü daha çok okuyanların anlam bilgisinde daha başarılı olduğu yorumu yapılabilir. Çizgi roman türünü daha sık okuduğunu belirten öğrencilerin anlam bilgisine yönelik çoktan seçmeli sınav başarılarının diğerlerine göre daha düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 6: Öğrencilerinin En Sık Okudukları Yayın Türlerine Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

	Kareler toplamı	S.d	Kareler ortalaması	Varyans Değeri	Önem Değeri
Grup içi	198,453	1	198,453	,610	,439
Grup dışı	15608,267	48	325,172		
Total	15806,720	49			

En sık okudukları yayın türüne göre 6. sınıf öğrencilerinin anlam bilgisi konularına ilişkin başarıları arasında fark olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Tablo 6'da görüldüğü üzere önem değeri ,439 ($p>0.05$) bulunduğundan "en çok okunan yayın türü" değişkeninin anlam bilgisi konularındaki başarı açısından anlamlı fark oluşturmadığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin Sözlük Kullanma Alışkanlıklarına Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Tablo 7: Öğrencilerin Sözlük Kullanma Alışkanlıklarına Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

	Kareler toplamı	S.d	Kareler ortalaması	Varyans değeri	Önem değeri
Grup içi	264,206	2	132,103	,399	,673
Grup dışı	15542,514	47	330,692		
Total	15806,720	49			

Sözlük kullanma alışkanlıklarına göre 6. sınıf öğrencilerinin anlam bilgisindeki başarıları arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Önem değeri ,673 ($p>0.05$) olarak bulunduğundan öğrencilerin sözlük kullanma durumlarının anlam bilgisini ölçen çoktan seçmeli sınavdaki başarılarını etkilemediğine yönelik bir sonuç elde edilmiştir.

Tablo 8: Öğrencilerin Sözlük Kullanma Alışkanlıklarına Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Kullanma durumu	Kişi Sayısı	Aritmetik ortalama	Standart sapma	En Düşük Puan	En Yüksek Puan
Evet	28	36,71	19,927	8	76
Hayır	2	46,00	14,142	36	56
Bazen	20	34,40	15,595	16	76
Total	50	36,16	17,961	8	76

Sözlük kullanan öğrenciler ile bazen kullanan ve hiç kullanmayan öğrenciler arasında anlam bilgisi konularına yönelik sınavda göstermiş oldukları başarının farklı olmadığı görülmektedir. Her ne kadar sözlük kullanımının başarıyı etkilemesi beklense de Rize ili Güneysu İMKB İlköğretim Okulu 6. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırma sonucunun aynı yönde olmadığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin Öğrendiği Atasözü, Deyim ve Özdeyişleri Kompozisyon Yazarken veya Günlük Yaşamlarında Kullanma Durumlarına Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Tablo 9: Öğrencilerin Öğrendiği Atasözü, Deyim ve Özdeyişleri Kompozisyon Yazarken veya Günlük Yaşamlarında Kullanma Durumlarına Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

	Kareler toplamı	S.d	Kareler ortalaması	Varyans değeri	Önem değeri
Grup içi	327,447	2	163,724	,497	,611
Grup dışı	15479,273	47	329,346		
Total	15806,720	49			

Öğrendiği atasözü, deyim ve özdeyişleri kompozisyon yazarken veya günlük yaşamlarında kullanma durumlarına göre 6. sınıf öğrencilerinin anlam bilgisi konularına ilişkin başarıları arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Önem değeri ,611($p>0.05$) olduğundan örneklemdaki öğrencilerin “öğrendiği atasözü, deyim ve özdeyişleri kompozisyon yazarken veya günlük yaşamlarında kullanma durumları” değişkeninin anlam bilgisi konularındaki başarı açısından anlamlı fark oluşturmadığı söylenebilir.

Tablo 10: Öğrencilerin Öğrendiği Atasözü, Deyim ve Özdeyişleri Kompozisyon Yazarken veya Günlük

Kullanma durumu	Kişi sayısı	Aritmetik ortalama	Standart Sapma	En Düşük puan	En Yüksek puan
Evet	22	33,45	18,905	8	76
Hayır	6	36,00	15,179	24	64
Bazen	22	38,91	18,024	16	76
Total	50	36,16	17,961	8	76

Yaşamlarında Kullanma Durumlarına Göre 6. Sınıf Anlam Bilgisi Konularındaki Başarıları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Tablo 10’da öğrendiği atasözü, deyim ve özdeyişleri kompozisyon yazarken veya günlük yaşamlarında kullanan, bazen kullanan ve hiç kullanmayan öğrenciler arasında anlam bilgisi başarıları bakımından anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. Sonuç olarak öğrendiği atasözlerini, deyimleri ve özdeyişleri kompozisyon yazarken veya günlük yaşamda kullanma durumunun anlam bilgisi konularına ilişkin çoktan seçmeli testteki başarıyı etkilemediği söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin anlam bilgisi konularındaki başarı durumlarına etkisi olan değişkenler araştırılmıştır. Aşağıda araştırmanın alt problemlerine yönelik sonuç ve yorumlar ele alınacaktır.

Araştırma sonucunda; ilköğretim 6. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilerin anlam bilgisi konularındaki başarı durumu aynı sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerden yüksek çıkmıştır. İşcan (2009)’ın araştırmasında da 6. sınıf anlam bilgisi konularında kız öğrencilerin, hem çoktan seçmeli hem de yazılı sınavlarda erkek öğrencilerden daha başarılı olduğu görülmüştür. Ateş(2008) de ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okuduğunu anlama puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre karşılaştırmış ve kız öğrencilerin okuduğunu anlama puan ortalamalarının erkek öğrencilerin anlama puan ortalamalarından daha yüksek olduğunu gözlemlemiştir. Bu durumun kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha düzenli ve sürekli bir öğrenim hayatı sürmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca “Kız öğrencilerin daha başarılı olma sebepleri arasında; yeni karşılaşılan biriyle ilişki kurabilme, birlikte çalışma durumu sağlamada kız öğrencilerin daha aktif olması; içinde buldukları ortamın gereklerine daha kolay uyabilmeleri; yeterince güdülenmiş olmaları; alışlagelmiş uygulamalar dışındaki uygulamalara ilgi duyması; daha hızlı dil gelişimi göstermeleri; sözlü akıl yürütmeye erkeklerden daha üstün olmaları ve ergenlik çağından itibaren daha akıcı bir dil sahip olmaları sayılabilir” (Özışık,1997: 103). Ancak Sabak (2007)’in çalışmasında, ilköğretim III. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerileriyle öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark tespit

edilememiştir. Araştırmacı, bu farklılığın erkek çocuklarının büyüdükçe ders dışı faaliyetlerle meşgul olmalarından ve sosyal hayatta kız çocuklarına nazaran daha serbest yetiştirilmelerinden kaynaklanabileceğini düşünmektedir.

Elde edilen verilerde öğrencilerin Türkçe dersi notuna göre 6. sınıf anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Türkçe ders notu 5 olan öğrencilerin Türkçe testinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması Türkçe ders notu 1, 2, 3 ve 4 olanlara göre oldukça yüksek çıkmıştır. Türkçe dersinde anlam bilgisi konuları doğrudan bulunduğu gibi dolaylı olarak okuduğunu ve dinlediğini anlama alanlarına da katkı sağlamaktadır. Ateş(2008) de araştırmasında okuduğunu anlama düzeyleri yüksek olan öğrencilerin Türkçe dersi notlarının okuduğunu anlama düzeyi düşük ve orta olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak Türkçe derslerindeki başarıyı artırmak için anlam bilgisine yönelik kazanımlara daha çok özen gösterilmesi ve daha çok zaman ayrılması gerektiği söylenebilir.

Araştırmada ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin bir yılda okudukları kitap sayısına göre anlam bilgisi konularındaki başarılarında fark olduğu görülmüştür. Uygulanan Türkçe testinde en yüksek puanı alan öğrencilerin yılda en az 45 kitap okudukları görülmektedir. Yılda ortalama 10 kitap okuyan öğrencilerin puanlarının aritmetik ortalaması ise diğerlerine göre daha düşüktür. Elde edilen verilere göre okunan kitap sayısının anlam bilgisine ilişkin uygulanan sınavlarda başarıyı artırması bakımından etkili olduğu söylenebilir. Bundan dolayı öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılırsa anlam bilgisi başta olmak üzere “anlama” alanındaki başarının artacağı düşünülmektedir. Anlam bilgisi konularının da büyük katkısı olan okuduğunu anlama becerisine yönelik Sabak (2007)’in yapmış olduğu araştırmada da her ay kitap okuyan öğrencilerin hiç okumayan, üç ayda bir okuyan veya 6 ayda bir okuyan öğrencilere göre okuduğunu anlama başarısının daha iyi olduğu görülmüştür.

Rize ili Güneysu İMKB ilköğretim Okulunda yapılan bu araştırmada ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin en sık okudukları yayın türüne göre anlam bilgisi konularındaki başarılarında önemli bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Ancak roman türünü daha çok okuyanların çoktan seçmeli sınav puanlarının aritmetik ortalaması diğer kitap türlerini okuyanlara göre daha yüksektir. Sınav puanlarının ortalaması en düşük olan öğrenciler ise en sık okudukları yayın türünün çizgi roman olduğunu belirtenlerdir. İşcan (2009)’ın da araştırmasında öğrencilerin çok sık okudukları yayın türüne göre anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında fark olduğu ortaya çıkmıştır. Söz konusu araştırmada roman türünü daha çok okuyan öğrencilerin anlam bilgisinde yüksek başarı gösterdiği görülmektedir. Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak roman türünün dergi, gazete, hikâye, çizgi roman, şiir ve diğer yayın türlerine göre öğrencilerin anlama kabiliyetini daha çok geliştirdiği yorumu yapılabilir. Araştırmacı bu durumun roman türünün zengin bir içeriğe sahip olmasından kaynaklandığını düşünmektedir.

Araştırmada öğrencilerin sözlük kullanma alışkanlıklarına göre anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında fark olmadığı görülmüştür. Ayrıca 6. sınıf öğrencilerinin öğrendiği atasözü, deyim ve özdeyişleri kompozisyon yazarken veya günlük yaşamlarında kullanma durumlarına göre anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında da anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda; cinsiyet, Türkçe dersi not ortalaması ve bir yılda okunan kitap sayısı değişkenlerine göre öğrencilerin 6. sınıf anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin en sık okudukları yayın türü, sözlük kullanma durumları ve öğrendiği atasözleri, deyim ve özdeyişleri kompozisyon yazarken veya günlük yaşamda kullanma durumu değişkenlerine göre anlam bilgisi konularındaki başarıları arasında anlamlı fark bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Elde edilen sonuçlardan da yola çıkarak aşağıdaki öneriler yapılabilir:

Anlam bilgisi konularının öğrencilere kazandırılması daha planlı ve süreklilik arz eden şekilde yapılabilir.

Kitap okuma sıklığı anlam bilgisindeki başarıyı artırdığından öğrencilere kitap okuma alışkanlığının kazandırılması yararlı olabilir. Bu yüzden kitap okuma alışkanlığı kazandırmak, eleştirel düşünme ve yorumlama becerisi geliştirmek amacıyla Türkçe öğretmenlerinin sorumluluğunda olacak ayrı bir ders okutulabilir. Bu derse ait ayrı bir öğretim programı hazırlanıp derste okutulabilecek kitapların listesi oluşturulabilir. Bilişsel, pedagojik, kültürel, sanatsal açıdan incelenen ve farklı düzeylerdeki öğrencilere hitap edebilen kitaplardan oluşan uzun bir

kitap listesi hazırlanabilir. Seçilen eserlerin içinde özellikle nitelikli romanların olması da öğrencinin anlama kabiliyetini geliştirmek açısından daha faydalı olabilir. Çünkü romanlar öğrencilerin ufkunu genişletebilecek zenginliği içinde barındırmaya müsait türlerdir.

Öğrencilerin ve velilerin ortak kullanabileceği okul kütüphaneleri oluşturularak öğrenciler için okuma konusunda örnek oluşturulabilir. Böylece okulları halka açarak toplum-okul ilişkisi de kuvvetlendirilebilir. Ayrıca ilköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda ise öğretmenin aileleri okulda yapılan her türlü etkinliğe ilgi göstermeleri, çocuklarına hediye alırken kitapları da tercih etmeleri konusunda yönlendirmesi ve çocukların kitap okumayı alışkanlık hâline getirmeleri için öncelikle aile büyüklerinin kitap okuyarak çocuklarına örnek olmaları, birlikte kitap okuma saatleri düzenlemeleri, kütüphanelere gitmeleri ve evde kitaplık oluşturmalarına teşvik etmesi önerilmektedir (MEB, 2006: 55).

Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre anlam bilgisi konularında daha az başarılı olma sebeplerinin ayrıntılı olarak incelenmesi başka bir bilimsel araştırmanın konusu olabilir. Anlam bilgisi konularındaki başarıyı etkileyebilecek diğer değişkenlerin incelenmesi ise farklı bir çalışmada incelenebilir.

Not: Bu çalışma 07-09 Kasım 2012 tarihlerinde Antalya'da 16 Ülkenin katılımıyla düzenlenen "World Conference on Educational and Instructional Studies - WCEIS-2012"da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Akçataş, A. (2002). Türkçede kelimelere anlam yükleme seviyeleri üzerine bir inceleme. *Türk Dili Dergisi*, 610.

Anlam. Türk Dil Kurumu. Büyük Türkçe Sözlük. 24.12.2010 tarihinde <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden alınmıştır.

Anlambilim. Wikipedia. 24.12.2010 tarihinde <http://tr.wikipedia.org/wiki/Anlambilim> adresinden alınmıştır.

Anlam bilimi. Türk Dil Kurumu. Büyük Türkçe Sözlük. 24.12.2010 tarihinde <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden alınmıştır.

Ateş , M. (2008). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeyleri ile Türkçe dersine karşı tutumları ve akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Banguoğlu, T. (2007). *Türkçenin grameri* (8. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Çam, B.(2006). *İlköğretim öğrencilerinin görsel okuma düzeyleri ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Guiraud, P. (1999). *Anlambilim* (B. Vardar, Çev.). İstanbul: Multilingual Yayınları.

İnce, H. G. (2006). *Türkçede kelime öğretimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

İşcan, A. (2009). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin 2005 Türkçe dersi öğretim programındaki anlam bilgisi ile ilgili başarı durumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Erzurum örnekleme)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Kaya, F. (2006). *İlköğretim dördüncü sınıf Türkçe dersinde bazı öğrenme stratejilerinin tutum ve okuduğunu anlamaya etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.

Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi* (16. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (6,7,8. sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Sabak (Kaldan), E. (2007). *İlköğretim 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde okuduğunu anlama becerilerini etkileyen ekonomik ve demografik faktörler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Özışık, A. (1997). *İlköğretim 6. sınıflarda Türkçe öğretiminde yeni teknikler kullanarak metin anlamayı geliştirme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Sağır, M. (2002). İlköğretim okullarında dil bilgisi öğretimi, *Türk Dili Dergisi*, 601, 56-59.

SBS ilköğretim 6 Türkçe müfredatı. 25.12.2010 tarihinde <http://www.sbsrehberlik.com/mufredat.htm> adresinden alınmıştır.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yay.